

Vastaus lausuntopyyntöön: Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/31974/2021

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b454ea3c-8a28-458d-a6ba-8c9253ad5974>

1. Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Kotoutumislain uudistaminen on perusteltua ja johdonmukaista hyvinvointialueiden käynnistyessä ja työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä valtiolta kunnille. Laki asettaa kotoutumisen päävastuun kunnille ja tämä on perusteltua sen vuoksi, että jatkossa yhteiskuntaan toimijaksi asettautuminen tapahtuu edelleenkin koulutuksen ja työvoimapalvelujen kautta. Hyvinvointialueiden tarjoamat palvelut tukevat näiden tavoitteiden toteutumista silloin, kun kuntalainen – myös maahanmuuttaja, tarvitsee kyseisiä palveluita.

Toimeenpanon kannalta kuntien vastuun lisääminen tulee olemaan haasteellista. Useassa kunnassa jokaista kunnan tehtävän tarpeellisuutta harkitaan tarkasti talouden vahvistamiseksi ja ylimääräisiä resursseja maahanmuuttajien palkkaamiseksi tuskin on. Toisaalta työvoimapalveluiden muodostuminen ja siihen liittyvän palveluekosysteemin rakentaminen antaa myös paremmat mahdollisuudet ottaa maahanmuuttajien palvelutarpeet huomioon. On kuitenkin huomattava, että tällä hetkellä Mikkelin kaupungilla ei ole kotoutumispalveluihin keskittyvää viranhaltijaa tai palveluyksikköä vaan nämä palvelut toteutuvat ensisijaisesti kuntakokeilun ja koulutusorganisaatioissa olevien toimenkuvamääritysten kautta.

2. Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Kotoutujalla tulee olla mahdollisuus päästä osaamisen ja palvelutarpeen arviointiin laissa asetettujen määräaikaisten puitteissa. Arvioinnin toteuttamisessa kuntien ja hyvinvointialueiden roolit ovat selkeät. Kunta toteuttaa arvioinnit pääasiassa työvoimapalveluiden yhteydessä.

3. Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Esityksen mukaan vastuu kototumiskoulutuksen järjestämisestä tai sen hankkimisesta kotoutujille. Vastuurooli on luontainen, sillä jatkossa kunnilla on vastuu järjestää tai hankkia myös muille työvoimavarantoon kuuluville ryhmille työelämään ohjaavaa koulutusta.

Koulutushankintojen suunnittelussa laaja yhteistyö on välttämätöntä, sillä oppimisen edellytykset kotoutujilla saattavat vaihdella huomattavasti siitä, mitä kantaväestön osalta on totuttu. Edellytyksiin oppia vaikuttaa taustalla oleva kotoutujan koulutus tai muu osaaminen. Näiden lisäksi myös henkiset voimavarat omaksua uutta uudessa asuinympäristössä.

Osaamisen arviointia helpottaisi osaamisen ja taitojen luokitteluun luoto ESCO-ontologia (Eurooppalaisen osaamisen, osaamisen, tutkintojen ja ammattien monikielinen luokitus), jota käytetään työmarkkinatorissa ja myös monen kunnan hankkimassa Foreammatti palvelussa. Käyttäjien näkökulmasta tulisi nopeuttaa ratkaisuja, jotka tukisivat kyseisen työkalun käyttöönottoa ja hyödyntämistä.

4. Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Kotoutumishjelmaan esitetyt sisällöt ovat perusteltuja vaikuttavan kotouttamisen toteuttamiseksi. Kotoutumishjelmassa, jossa kuvataan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot sekä palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, on oltava konkreettisuutta. Tämä tulee todennäköisesti nostamaan esiin kunnissa myös resursointipainetta.

Esityksessä monikielinen yhteiskuntaorientaatio on osa kotoutumishjelman toteutumista. Julkisten varojen käytön näkökulmasta voisi olla edullista, että tässä kohtaa myös valtiolle (esim. KEHA-keskus) olisi vastuutettu yhteishankinnan toteuttaminen niin, että kunnat voisivat hyödyntää esim. digitaalista valmennuspakettia omassa ohjaustyössään. Tämä perustuu oletukseen, että suomalaiseen yhteiskuntaan orientoituminen sisältää samankaltaisuuksia riippumatta siitä, missä se tapahtuu.

5. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Ei lausuttavaa.

6. Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

Esityksessä olevat kunnan velvollisuudet edellyttävät, että kunnassa tai kunnissa on roolitettu vastuuhjaaja, joka toimii vastinparina hyvinvointialueen vastuuhjaajille. Esim. asunnon hankinta ja siihen liittyvät toimenpiteet/osaaminen eivät sisälly työvoimapalveluiden omavalmentajien ydinosaamiseen.

7. Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Esityksessä kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät on tuotu esiin niiden luontaisten roolien mukaisesti. On kuitenkin joitakin esimerkkejä, joissa kuntien vastuulle asetetaan vastuita, joiden toteuttamisessa kuntayksikkö ei välttämättä ole paras mahdollinen. Tällainen esimerkki on monikielinen yhteiskuntaorientaatio. Joissakin kohdin vastuun määrittely jää sen varaan, miten kunnat ja hyvinvointialueet asian keskenään sopivat.

8. Valtion korvaukset (8 luku)

Esityksessä mainitaan: ”Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetun henkilön vastaanottamisesta, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muun kotoutumista edistävän toiminnan järjestämisestä. Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 58 §:ssä säädetystä ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.”

Kustannusten korvaaminen on edellytys sille, että riittävät palvelut pystytään järjestämään kunnan taloustilanteesta huolimatta. Kotoutumisen toteutuminen mahdollisimman nopeasti on yhteinen tavoite. Kaikkien kohdalla kotoutuminen ei kuitenkaan tapahdu kolmessa (tai neljässä) vuodessa.

Siltä osin, kun kotoutumisen edistäminen ei liity kuntien elinvoimaisuuden vahvistamiseen ja sen myötä tapahtuvaan asukashankintaan, tulee kotoutumiseen liittyvät lisäkustannukset korvata aiheutuneiden kustannusten mukaisesti. Mikkelin kaupunki on alueena laaja ja kustannukset muodostuvat jo tästä syystä eri tavalla kuin tiheämmin asutuilla alueilla. Kustannusneutraaliuden tulisi toteutua jokaisessa kunnassa.

9. Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Esityksessä on tunnistettu nykytila, jossa useat eri asiakastietojärjestelmät toimimattomine rajapintoineen eivät mahdollista tehokasta asiakastiedon hallintaa. Kotoutumiseen liittyvissä asiakasprosesseissa olisi hyvä pyrkiä hyödyntämään mydata-käytäntöä, jossa asiakas voi itse määritellä oman palvelutilanteensa mukaisesti, kuka yhteisesti koottuun tietoon pääsee käsiksi.

10. Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Ei lausuttavaa

11. Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

Ei lausuttavaa